

รายงานสรุปประเด็นความรู้จาก KM

ด้านการจัดการเรียนการสอน

เรื่อง

เทคนิคการสอนภาคปฏิบัติ

โดย

คณะอนุกรรมการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

ปีการศึกษา ๒๕๕๗

คำนำ

การจัดการความรู้ (Knowledge management : KM) คือ การรวบรวม สร้าง จัดระเบียบ แลกเปลี่ยน และประยุกต์ใช้ความรู้ในองค์กร โดยพัฒนาระบบจากข้อมูลไปสู่สารสนเทศเพื่อให้เกิดความรู้และปัญหาการจัดการความรู้ประกอบไปด้วยชุดของการปฏิบัติงานที่ถูกใช้โดยองค์กรต่างๆเพื่อที่จะระบุ สร้าง แสดงและกระจายความรู้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และการเรียนรู้ภายในองค์กรอันนำไปสู่การจัดการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (Wikipedia : การจัดการความรู้)

คณะพยาบาลศาสตร์มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติกรพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นนักปฏิบัติเชิงรุก (Proactive practitioner) ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้นักศึกษาไปถึงเป้าหมายได้” เทคนิคการสอนภาคปฏิบัติ” จึงเป็นหัวข้อสำคัญที่คณะอนุกรรมการจัดการความรู้ได้นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างอาจารย์ผู้สอนที่มีประสบการณ์มานานับสิบๆ ปี และมีความชำนาญที่หลากหลายซึ่งถือเป็น tacit knowledgeที่มีคุณค่า ผ่านกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แล้วรวบรวม และจัดระเบียบ เป็นความรู้ที่ผ่านการจัดการ (explicit knowledge) ที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ รายงานฉบับนี้จึงเป็นการสรุปความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้อย่างเป็นทางการเริ่มตั้งแต่การพูดคุยในกลุ่ม คณะอนุกรรมการฯ ถึงความสำคัญของหัวข้อที่จะนำมาใช้ในการจัดการความรู้ และจัดทำแผนการจัดการความรู้ ดำเนินการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วสรุปเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่เผยแพร่ให้กับอาจารย์อื่นๆ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แล้วนำไปทดลองใช้ในการปฏิบัติงานจริงก่อนนำมาสรุปถึงผลจากการทดลองใช้จริงเพื่อนำกลับไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรอบต่อไป เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและผู้เรียนต่อไป

คณะอนุกรรมการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน

30 กรกฎาคม 2558

เทคนิคการสอนภาคปฏิบัติ

องค์ความรู้ที่ได้จากการทำ KM ด้านการเรียนสอน ที่จะทำให้การสอนภาคปฏิบัติได้ผลตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา จะต้องเน้นกระบวนการ Input, process และ output มีดังนี้

ด้านปัจจัยนำเข้า (In put)

๑. อาจารย์ผู้สอน ควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้
 - ๑.๑ มีความรู้ มีความสามารถในสาขาวิชาทางการพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติ
 - ๑.๒ มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้เรียนและแหล่งฝึกได้ดี
 - ๑.๓ บุคลิกภาพของอาจารย์ผู้สอนปฏิบัติ ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นตัวอย่างให้กับนักศึกษาได้
 - ๑.๔ บทบาทอาจารย์ที่เลี้ยงเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักศึกษา สามารถสอนและให้คำแนะนำเมื่อนักศึกษาต้องการความช่วยเหลือได้
 - ๑.๕ ทักษะของอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติเน้นการสอนแบบ concept base
 - ๑.๖ การเตรียมความพร้อมของอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ
 - ๑.๗ อาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติต้องใจกว้าง ไม่ยึดติดแนวคิดเดิม
 - ๑.๘ มีทัศนคติเชิงบวก มีทัศนคติต่อนักศึกษาและการสอนภาคปฏิบัติ
 - ๑.๙ มีความยืดหยุ่น
๒. นักศึกษา
 - ๒.๑ มีความรู้ในเรื่องที่จะฝึกปฏิบัติโดยมีการทบทวนความรู้อยู่เสมอ
 - ๒.๒ มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้
 - ๒.๓ เตรียมความพร้อมก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ
 - ๒.๔ มีการประเมินตนเอง (Check list)
 - ๒.๕ บุคลิกภาพดี น่าเชื่อถือ มีความมั่นใจในตนเอง
๓. แหล่งฝึก
 - ๓.๑ ต้องมีแบบอย่างที่ดี
 - ๓.๒ มีการเตรียมแหล่งฝึก
 - ๓.๓ มีการอบรมครูพี่เลี้ยง
 - ๓.๔ แหล่งฝึกต้องมีประสบการณ์สอดคล้องกับรายวิชาที่ฝึกปฏิบัติ
๔. หลักสูตร
 - ๔.๑ มีแบบประเมินแบบ authentic (ประเมินตามสภาพจริง)
 - ๔.๒ แบบประเมินพฤติกรรมแบบ chick listเพื่อให้นักศึกษามีโอกาสประเมินตนเอง

ด้านกระบวนการ (Process)

๑. มีการเตรียมความพร้อมของแหล่งฝึก นักศึกษา และอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ
๒. มีการสอนโดยใช้วีดิทัศน์ (ให้ผู้เรียนดูหลาย ๆ วีดิทัศน์) และวิพากษ์ อภิปรายเพื่อสกัดองค์ความรู้
๓. ให้นักศึกษาได้มีการฝึกทดลองในห้องปฏิบัติการด้วยตนเอง
๔. มีคู่มือเก็บประสบการณ์ที่สอดคล้องกับรายวิชา
๕. มีแบบประเมินแบบ check list ในการฝึกทักษะต่าง ๆ ในห้องปฏิบัติการ
๖. มี E-learning เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองในช่วงเวลาที่นักศึกษามีความพร้อมต่อการเรียนรู้
๗. มีการประเมินการเรียนการสอนเป็นระยะ ๆ โดยผู้สอนและผู้เรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
๘. มีคู่มือฝึกปฏิบัติของรายวิชาเป็นแนวทางในการปฏิบัติทั้งต่อตัวนักศึกษา พยาบาลพี่เลี้ยงและอาจารย์ผู้สอน
๙. มีการสอน สาธิตและการสาธิตย้อนกลับโดยผู้เรียนมีการประเมินตนเองในทักษะต่างๆ และผู้สอนประเมิน ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้จุดบกพร่องของตนเอง สามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาพัฒนาตนเองได้
๑๐. มีการสอบลจวอร์ดเป็นข้อสอบอัตนัย และการสอบ Procedure ในห้องปฏิบัติการ เพื่อประเมินสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษา ในกรณีที่นักศึกษามีผลการเรียนอ่อน ต้องมีแนวทางการช่วยเหลือนักศึกษา เช่น ให้นำมาฝึกปฏิบัติซ้ำๆ ในห้องปฏิบัติการ เป็นต้น
๑๑. ห้องปฏิบัติการมีความพร้อมในการฝึกปฏิบัติ ได้แก่เครื่องมือเครื่องใช้ในการฝึกปฏิบัติ ระยะเวลาที่เปิดห้องปฏิบัติการให้พร้อมใช้ และบุคลากรที่ดูแลห้องปฏิบัติการ

ด้านผลลัพธ์ (Out put)

๑. การประเมินผลสัมฤทธิ์ควรมีการประเมินให้ครบทุกด้านตาม learning outcomes ทั้ง ๖ ด้าน โดยเน้นการประเมินแบบตามสภาพจริง (Authentic evaluation)
๒. การประเมินผลไม่เน้นเฉพาะการประเมินเพื่อตัดสินผลการได้ตกของนักศึกษาเท่านั้น แต่ควรมีการประเมินเพื่อเป็นการเรียนรู้และช่วยเหลือนักศึกษาให้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง
๓. การช่วยเหลือผู้เรียนโดยอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ และอาจารย์ประจำชั้น เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสพบกับอาจารย์ที่สามารถช่วยเหลือนักศึกษาได้หลายๆ ช่องทาง

การเผยแพร่ความรู้จากการจัดการความรู้ และการนำไปปรับใช้กับการปฏิบัติงานจริง

คณะอนุกรรมการการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน นำผลการจัดการความรู้ที่เกิดจากการค้นหาความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากผู้มีความรู้ความชำนาญในด้านการเรียนการสอน โดยเฉพาะเทคนิคการสอนภาคปฏิบัติ เผยแพร่ โดยแจ้งในที่ประชุมคณะพยาบาลศาสตร์ในวาระการประชุมเรื่อง ความก้าวหน้าของการดำเนินงานการจัดการความรู้ ด้านการเรียนการสอน วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๘

- ในการนำผลของการจัดการความรู้ไปปรับใช้ในการสอนจริงนั้น ได้เริ่มที่วิชาการพยาบาลพื้นฐาน ซึ่งจัดสอนในภาคการศึกษาฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่ ๒๕ พฤษภาคม ถึง ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๘ และเป็นรายวิชาที่มีการฝึกทดลองในห้องปฏิบัติเกี่ยวกับทักษะต่างๆ ของการพยาบาลพื้นฐาน เช่น การอาบน้ำผู้ป่วยบนเตียง การตรวจวัดสัญญาณชีพ การสวนปัสสาวะ ฯลฯ โดยการนำไปใช้ เน้นที่การเตรียมความพร้อมของนักศึกษา ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ และจัดเป็นโครงการเตรียมความพร้อมนักศึกษา ซึ่งเป็นการเตรียมทั้งด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลในห้องปฏิบัติการพยาบาล ที่จำลองให้เสมือนตึกผู้ป่วยที่นักศึกษาต้องขึ้นฝึกปฏิบัติ
- ผู้รับผิดชอบบรรยายวิชาการพยาบาลพื้นฐานได้นำเทคนิคต่างๆ ไปใช้ ได้แก่

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

๑. ด้านอาจารย์ผู้สอน

- มีการเตรียมความพร้อมโดยการให้อาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติได้ไปศึกษาดูงานที่หอผู้ป่วยที่จะนำนักศึกษาไปฝึกปฏิบัติทั้งโรงพยาบาลนพรัตนราชธานี และโรงพยาบาลสิรินธร
- มีการประชุมเพื่อจัดอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหอผู้ป่วยที่จะไปฝึกปฏิบัติโดยมีการประชุมอาจารย์ผู้สอนเพื่อจัดสรรอาจารย์ตามความเหมาะสม

๒. ด้านนักศึกษา

- มีการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติจริงโดยการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการเพื่อให้ นักศึกษามีความมั่นใจในการที่จะขึ้นฝึกปฏิบัติงานจริงใน “โครงการเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ” ซึ่งเป็นการเตรียมทั้งด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาลในห้องปฏิบัติการพยาบาลซึ่งจำลองให้เสมือนตึกผู้ป่วยที่นักศึกษาต้องขึ้นฝึกปฏิบัติ

๓. ด้านแหล่งฝึก

- มีการนัดหมายแหล่งฝึกเพื่อชี้แจงการฝึกปฏิบัติก่อนการฝึกปฏิบัติล่วงหน้าเป็นระยะๆ ได้แก่ โครงการประสานแหล่งฝึกภาคปฏิบัติการพยาบาล
- มีการเตรียมความพร้อมแหล่งฝึกโดยการจัดปฐมนิเทศร่วมกับแหล่งฝึกทั้งนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติก่อนการฝึกปฏิบัติ

๔. ด้านหลักสูตร

- มีแบบประเมินแบบ Check list
- มีการประเมินตามสภาพจริงโดยอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ

ด้านกระบวนการ (Process)

- มีการเตรียมความพร้อมแหล่งฝึก นักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติ
- มีการฝึกปฏิบัติในห้องทดลองก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติจริง“โครงการเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ” โดยมีการสอนแบบสาธิตและสาธิตย้อนกลับในบางทักษะที่นักศึกษาต้องการประสบการณ์เพิ่ม และให้นักศึกษาช่วยกันสรุปประเด็นสำคัญๆ ในแต่ละทักษะที่นักศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการนำไปปฏิบัติจริง
- มีคู่มือประสบการณ์เพื่อให้นักศึกษามีการเตรียมตัวล่วงหน้าว่าทักษะใดบ้างที่นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติเพื่อเป็นประสบการณ์การเรียนรู้
- มีแบบประเมินการฝึกปฏิบัติงาน (แบบ Check list)
- มีคู่มือการฝึกปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกภาคปฏิบัติ และเป็นการสื่อสารให้เข้าใจกันระหว่างอาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชา อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ พยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึก

หลังการนำความรู้ไปใช้ คณะกรรมการได้นำผลของการใช้เทคนิคในการสอนภาคปฏิบัติมาร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อสรุปผลของการทดลองใช้ ดังนี้

ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

๑. ด้านอาจารย์ผู้สอน

พบว่าอาจารย์ผู้สอนมีความพร้อมและมีความมั่นใจในการที่จะสอนภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วยเนื่องจากการจัดอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติมีความสอดคล้องกับความสามารถและประสบการณ์ของอาจารย์ผู้สอน

๒. ด้านนักศึกษา

นักศึกษามีความมั่นใจมากขึ้นในการที่จะขึ้นฝึกปฏิบัติจริงเนื่องจากการจัดให้มีการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติจริง และได้มีการปฐมนิเทศร่วมกับแหล่งฝึกก่อนฝึกปฏิบัติจริงแต่ระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติในห้องปฏิบัติการมีค่อนข้างจำกัดทำให้นักศึกษายังไม่มีความชำนาญเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ เปิดโอกาสให้นักศึกษามาใช้ห้องปฏิบัติการในระยะเวลาที่นักศึกษาวางเพื่อซักซ้อมเทคนิควิธีการต่างๆจนมั่นใจ

๓. ด้านแหล่งฝึก

แหล่งฝึกมีความพร้อมและให้ความร่วมมือในการฝึกประสบการณ์บนหอผู้ป่วยเนื่องจากการติดต่อประสานงานเป็นระยะๆ ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติจริง

๔. ด้านหลักสูตร

มีแบบประเมินพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติงานแบบ check list ทำให้สะดวกในการประเมินผลและมีเกณฑ์ในการประเมินผลที่ชัดเจนตรงกัน

ด้านกระบวนการ (Process)

- มีการเตรียมความพร้อมแหล่งฝึก นักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติทำให้การฝึกปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ เนื่องจากแหล่งฝึกและอาจารย์ผู้สอนมีความเข้าใจและมีแนวทางในการปฏิบัติตรงกัน แต่ยังคงต้องการประสานงานให้ดีระหว่างแหล่งฝึกกับผู้รับผิดชอบรายวิชา
- มีการฝึกปฏิบัติในห้องทดลองก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติจริงทำให้นักศึกษามั่นใจมากขึ้นแต่ระยะเวลาในการฝึกทดลองก่อนขึ้นฝึกจริงค่อนข้างจำกัดทำให้นักศึกษาไม่มีความชำนาญเท่าที่ควร
- มีคู่มือประสบการณ์ทำให้นักศึกษามีจุดมุ่งหมายในการเก็บประสบการณ์แต่การเก็บประสบการณ์อาจไม่ได้ครบตามที่ระบุไว้เนื่องจากขึ้นอยู่กับผู้ป่วยแต่ละหออซึ่งมีประสบการณ์ต่างกัน
- มีแบบประเมินการฝึกปฏิบัติงาน (แบบ Check list) ทำให้สะดวกต่อการประเมินของอาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติและเข้าใจตรงกัน
- มีคู่มือการฝึกปฏิบัติทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีแนวทางในการฝึกปฏิบัติที่ชัดเจนและสามารถวางแผนการฝึกปฏิบัติได้